

Aller volken macht

Geachte vergadering!

De HEERE regeert.

Dit psalmvers vertolkt de hoogste politieke wijsheid. Ik verwacht van uw zijde allerm minst tegenspraak. Immers, uiterst kort is deze zinrijke uitspraak ons beginselprogram. Ik reken op uw algehele instemming.

Ontstellend gering lijkt ons het getal van hen, die de kracht van Gods Woord in hart en ziel ervaren. Spaarzaamelijk ook zijn de momenten, dat 's Heeren gunstvolk beheerst wordt door Geest en getuigenis. Dagen zonder getal vergeten we de Heere en Zijn bewind. Het gaat er immers helemaal niet om wat ons hoogmoedig verstand doet met uitspraken van de Schrift, maar wat het Woord ons doet en wat het met ons doet. Geraken we in de klem van de bekerende, vertroostende en verplichtende openbaring van onze God?

Duizenden, tienduizenden, waartoe wij van nature geheel en al behoren, ontbreekt het minste besef van het bestaan Gods. Mogelijk belijden we wel met de lippen, maar de praktijk van het leven verloochent Hem, in Wiens hand onze dagen zijn. Hoe zou dus de waarheid van de Godsregering enig idee bijbrengen? Het beloop van alles komt zo grillig en onzinnig voor, dat er slechts één konklusie gewettigd lijkt, dat er een hol niets zich bevindt daar, waar de gelovigen hun God mogen vinden. Het onthuisterende en vergallende nihilisme heeft grote massa's in zijn greep, ook al nemen verreweg de meesten niet de moeite om dit stelsel theoretisch door te denken. Aan de hoogste en heiligste levensvragen gaat men met licht schouderophalen voorbij. De apostel zegt, dat het onmogelijk is degenen, die eens verlicht geweest zijn, en de hemelse gaven gesmaakt hebben, en de Heilige Geest deelachtig geworden zijn, en gesmaakt hebben het goede Woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw, en afvallig worden, wederom te vernieuwen tot bekering. Als weinige volken mocht onze Nederlandse natie in bijzondere mate de invloeden van Woord en Geest ondervinden, daarom is de ontkerstening van ons vaderland een zorgwekkend verschijnsel. Men is immuun voor de roepstemmen, die vriendelijk en welmenend in zegeningen en oordelen doorklinken. Was water ons hoofd, waren onze ogen springaders van tranen, dag en nacht zouden we bewenen de breuk van de dochter van ons volk. Was er in de woestijn een herberg,

ik zou mijn volk verlaten, zegt de profeet. Allen zijn ze overspelers, een trouweloze hoop. Als een boog spannen ze hun tong tot leugen, geweldig worden ze in het land, doch niet tot waarheid, zij gaan voort van boosheid tot boosheid, maar Mij kennen ze niet, spreekt de Heere. De heersende welvaart maakt velen geweldig. Vergeleken met ouders en grootouders leidt men een leven als een vorst. Hoe grote ogen zouden de voorgelachten, die zoveel ontberingen leden, die met de grootste inspanningen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat een karige boterham wisten te verwerven, opslaan, wanneer ze ontwaarden hoe hun nazaten in ongekende weelde baden. Geweldig maar niet tot waarheid. Waren er voorheen plaatsen, waar, naar men niet lichtvaardig aannam, onder elk schamel dak een bekeerde leefde met God; waren er gemeenten, waar op tal van gezelschappen niet maar wat vroom gepraat werd, maar gesproken uit de volheid van het gemoed, gedachtig aan de milde overvloed van 's Heeren gunst, waar zouden we ons moeten vervoegen om iets daarvan te vinden? Dierbaar is des HEEREN Woord in onze dagen, en openbaar gezicht is er niet. Maar de Heere, Die Samuël riep, is heden en gister en tot in eeuwigheid Dezelfde.

Moeten we de levenswijs van ons huidig geslacht modern noemen? Gaarne bedriegt men zichzelf met deze kwalifikatie in de veronderstelling, dat men uit de hoogte mag neerzien op vorige generaties, die in kortzichtige en domme vooroordelen gevangen zaten. Paulus echter spreekt al van lieden, die "geen hoop hadden en zonder God in de wereld waren". Het mensdom is in al die eeuwen niet gerezen, maar angstig diep weggezakt. Het is het ergste wat er is: zonder God in de wereld.

En gelijk de dagen van Noach, alzo zal zijn de toekomst van de Zoon des mensen. Er is geen nieuws onder de zon. Wat geweest is, zal er wezen. Gedragingen en verzuimen, die eertijds naar het gapende verderf voerden, worden aangeprezen als nooit nog geweest, als het allernieuwste. Wat gaarne noemt men zich progressief. Vooruitstrevend! Het ligt er maar aan waarheen men streeft. Overigens is men aartskonservatief, want men klemt zich verbeten vast aan de kracht van de dwaling en de leugen, die Adams val veroorzaakte. De Staatkundig Gereformeerde Partij wil op haar beurt progressief wezen: Maar één ding doe ik, vergetende hetgeen achter is en strekkende mij tot hetgeen voor is, jaag ik naar het wit tot de prijs der roeping Gods, die van boven is, in Christus Jezus. Niet minder echter wil ze konservatief heten zonder

schaamte. Vasthoudende hetgeen, waarin we vastgehouden worden door de bewarende kracht van het geloof.

Want gelijk zij waren in de dagen voor de zondvloed, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende tot de dag toe, op welke Noach in de ark ging, en bekenden het niet tot de zondvloed kwam en hen allen wegnam, alzo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen. Wanneer in waarheid onze ogen open gaan voor de wanhopige en kritieke werkelijkheid, waarin het mensdom verkeert, moet ontzetting en deernis ons blijvend aangrijpen. Enigermate vanuit de verte gaan we begrijpen waarom Christus tranen schreide over Jeruzalem. Och, dat ge bekendet wat tot uw vrede dient, maar het is verborgen voor uw ogen. Na ons de zondvloed, meent men. Maar na de zondvloed zullen wij er nog zijn, dat is het meest te duchten.

De HEERE regeert.¹ Wanneer we met Hem in aanraking komen, wanneer Hij op ons afkomt, roepen we vol schrik: Wie zijt Gij, HEERE? Jezus Christus, gezeten ter rechterhand des Vaders, gekruist niet het minst om onze dan zo levende zonden, oefent alle macht in hemel en op aarde. Eén hartelijk blijk van Zijn heerlijk Koninkrijk doet ons hunkeren naar een verzoende betrekking met Hem. Gelukkig al wie Hem kust, aler Zijn getergde en gehoonde toorn ons verdelgt.

De HEERE regeert. Die wetenschap verspreidt troost in alle oprechte harten temidden van de verbijsterende en ongehoorde gebeurtenissen van alle dag. Volken verheffen zich, tyrannen uiten levensgevaarlijke dreigingen, verschrikkelijkste wapenen worden op hun deugdelijkheid of liever op hun ondeugdelijkheid beproefd. De aarde zal nog eens van plaats veranderen, lijkt het, bergen worden verzet in het hart van de zee, wateren bruisen, bergen daveren, niettemin kunnen de poorten der hel nooit voor eeuwig Gods kerk het zalig bewustzijn ontwringen, dat de HEERE regeert. Het Koninkrijk, waarvan de sleutelen in de ambtelijke bediening worden ter hand genomen, is onbeweeglijk. De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods.

De HEERE regeert. Hieruit mogen we niet de gevolgtrekking maken, dat we tussen de stallingen mogen blijven zitten om te horen de blatingen der kudde. De almachtige werking Gods, waardoor Hij dit ons natuurlijk leven voortbrengt en onderhoudt, sluit niet uit, maar vereist de middelen, door welke God naar Zijn oneindige wijsheid en goedheid juist deze zijn kracht wil uitoefenen. De bovennatuurlijke werking

Gods, waardoor Hij ellendige verdoemelijke zondaren wederbaart, stoot evenmin het middel, namelijk het gebruik van het Evangelie, omver. Zoudt u dan van oordeel zijn, dat de almachtige werking van de Godsregering de middelen uitsluit en omver stoot? Het zou een zeer dwaze gedachte zijn. Juist omdat Zijn Koninkrijk over alle dingen gaat, mogen we nergens verstek laten gaan, waar Zijn eer wil wonen. Gewis, is Hij Christus, gezalfd onder andere tot Koning van allen en alles. Zijn begenadigden delen in deze Geesteszalving, en als kleine en in zichzelf onbekwame en ongeschikte onderkoningen strijden ze allerwegen tegen satan en zijn rijk, ook op politiek terrein. Is deze aarde, die ten vure is gedoemd, het waard, dat we voor de Heere en Zijn dienst opkomen? Ik weet het zo net nog niet, want de HEERE heeft de oudste rechten. Maar de geboden Gods zijn het in ieder geval overwaard om voorgehouden en nageleefd te worden. Politiek is geen liefhebberij voor elk, die ambitie of lust daartoe gevoelt. De overheid is Gods dienaar, en al wie God lief heeft uit geheel zijn hart, ziel, verstand en krachten, moet er alles en alles aan gelegen zijn, dat de overheid zich haar positie, roeping en HEERE zoveel mogelijk bewust is. Daartoe op te wekken, te vermanen en uit te lokken is roeping van elke christen. Mocht Gods volk zoveel eerbied en aanhankelijkheid aan de dag leggen jegens de hoogste Soeverein, dat allen, ook zij die in hoogheid zijn, jaloers mochten worden, en begerig daarin na te volgen zoals de vorstin van Scheba verbaasd was over het zitten van Salomo's knechten, en over het staan van zijn dienaren. Dienstknechten van de Allerhoogste verplicht uw mede-dienaresse tot heilige gehoorzaamheid, verwek uw vlees tot jaloersheid.

De profeet gewaagt van benauwdheid der tijden, en een andere ziener zegt: Als hij de aarde aanschouwen zal, zie, daar zal benauwdheid en duisternis zijn; hij zal verduisterd zijn door angst en voortgedreven door donkerheid. Als we om ons heen zien in het wereldgebeuren, speuren we overal de nacht. Een ogenblik hield elkeen beangstigd de adem in, toen de spanning rondom Cuba² tot een climax rees.

Het kommunisme, dat zich uitverkoren acht met zijn zegeningen de gehele aardbodem te overspoelen, had zijn verdervende atoomwapenen praktisch op het erf gebracht van zijn geduchtste opponent Amerika. De Verenigde Staten gevoelden dat de scherp gewette bijl aan de wortel was gelegd van hun zelfstandig en voor de ganse wereld allerminst on-

belangrijk bestaan. De president van Amerika gelastte de Russische regeringsleider onmiddellijke terugneming van het gevaarlijke wapentuig, nadat hij de ondubbelzinnige bewijzen had verkregen dat er inderdaad atoomwapenen naar Cuba waren verscheept, ondanks de stellige betuigingen van het tegendeel. Tegelijk trof hij maatregelen om verdere invoer te voorkomen. Even nog probeerde het Kremlin een soortgelijke terugname van wapenen door Amerika uit Turkije te bedingen. De president van Amerika hield echter voet bij stuk. Toen de spanning zeer hoog opliep, koos Kroetsjef³ de koude oorlogsvrede voor de vernietiging, die voor de Sovjet evenzeer de grootste konsekwenties meebracht. Stalins opvolger moest een stap terug doen, hoewel hij zich als een held van de vrede een figuur trachtte te geven.

Op deze plaats willen we gaarne God de eer geven voor deze onverdiende bewaring. In Openbaring is sprake van grote hitte, waardoor het mensdom dermate werd verhit, dat ze de Naam Gods lasterden. Er verschijnen de laatste tijd boeken over de Apocalyps⁴, waarin met behulp van atoomverschijnselen een uitleg gegeven wordt van de rampen en plagen, die de laatste geslachten zullen teisteren. Zonder direkt daarin mee te gaan, willen we toch nadrukkelijk vaststellen, dat al de voorzegde ellende, waarvan voorheen een verwaten en hoogverlicht geleerd kader sprak als onmogelijke hersenschimmen, geenszins tot de onmogelijkheden behoort, wanneer de vindingen van het menselijk vernuft vrij spel gelaten wordt. Zou het dan voor de Almachtige onuitvoerbaar wezen om de aarde met verschrikkingen te slaan? Wanneer die hitte, zojuist aangeduid, is geweken, zullen de mensen zich niet bekeren om de Heere heerlijkheid te geven. Dat benauwt ons het meest, dat er geen vruchten der bekering waardig worden gezien, wanneer de beschermende hand Gods nog wordt uitgestrekt. Het leed is niet te overzien, wanneer het geweld van de moderne bewapening losbarst. We mogen wel wenen over ons en onze kinderen. Dat we toch niet onbekeerd de ontzettende toekomst tegemoet gaan.

We leven in dagen, waarvan men honderd jaar geleden geen begrip had. Ongetwijfeld doet het einde dezer wereld zich gevoelen. Het is inderdaad zeer waarschijnlijk, dat de mensen de Naam des Heeren zullen lasteren in stee van die Naam aan te roepen tot zaligheid. De aloude belijdenis des geloofs krijgt gelijk met de uitspraak, dat blinden zelfs tasten kunnen, dat de dingen, die in Schriften zijn voorgezegt, geschieden.

Wanneer ik met vlees en bloed te rade ga, zou ik u liever zachter dingen voorhouden, maar het is beslist noodzakelijk om hierop uw aandacht te vestigen. Niet voor niets heeft de Mond der waarheid Zelf gezegd, dat geen vlees zou behouden worden, wanneer de laatste dagen niet zouden verkort worden. Ninevé bekeerde zich, vorst en volk, op de prediking van Jona. In de verkondiging van het Evangelie openbaart Hij Zich, Die meer is dan Jona. Het zijn geen stichtelijkheden van de binnenkamer, waar we op doelen, maar landsbelangen van de hoogste rang voor beide Kamers onzer Staten-Generaal. De Staatkundig Gereformeerde Partij mag nooit en nimmer ontrouw zijn aan haar hoogste en heiligste roeping om konform het onverminkte artikel 36 van onze konfessie de overheid te binden aan Schrift en belijdenis.

Onlangs kreeg ik een verslag onder het oog van de verbitterde strijd om Stalingrad in de laatste oorlog. Een meedogenloos gevecht van scherpschutters, die uren, soms dagen lang met argusogen elkaars schuilplaatsen trachtten uit te vorsen om het dodelijke schot te lossen. Men trachtte elkaar te misleiden door ergens een helm op een lange stok te bewegen om te weten uit welke hoek dan het schot viel. Ligt momenteel het lot van de wereld niet in handen van enkele scherpschutters, die vanuit hun waarnemingsposten nauwgezet op elkaars bewegingen acht geven, omdat in één enkele minuut onoverzienbaar verderf is gezaaid? Men mag niet te laat zijn.

Het is de verdienste van de Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk om het vraagstuk van het gebruik van kernwapenen aan de orde te stellen.⁵ Geenszins echter kunnen we instemmen met de konklusie, waartoe men meent te moeten besluiten, en met de konsekwentie, daaraan verbonden.

In het geschrift: Het vraagstuk van de kernwapenen Noodzakelijke aanvulling van het Herderlijk Schrijven van 3 juli betreffende het vraagstuk van oorlog en vrede aanvaard door de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk lezen we op pagina 24: "Op grond van wat wij over de vredestaak van de kerk en over de aard van de kernwapenen hebben gezegd, mag de kerk dan ook niet anders doen dan een radikaal neen tegen de kernwapenen uitspreken. Zo luidt de konklusie. Kernwapenen, niet slechts strategische, maar ook taktische met geringer uitwerking, moeten onvoorwaardelijk afgewezen. De konsekwentie is "dat christenen het niet voor hun, aan het Woord en de beloften Gods

gebonden, geweten zullen kunnen verantwoorden aan zulk een oorlog met kernwapenen hun medewerking te geven”.

Het is niet billijk, dat de synode, die poogt begrip op te brengen voor de “bijna bovenmenselijke verantwoordelijkheid”, die politici en militaire leiders hebben te dragen, hen buiten het beraad over deze kwestie liet. Men kan wel beweren, dat politici, militairen en anderen, die dagelijks met de vraagstukken op dit terrein bezig zijn, bedrijfsblind dreigen te geraken. Maar bedreigt dit gevaar niet theologen, die de specifiek theologische zijde van het probleem benaderen?

Er is sprake van een onontkoombaar dilemma. Oorlog met kernwapenen of kommunistische overheersing. Een ernstige fout in het betoog van de synode is ongetwijfeld dat men uitgaat alleen van de onmogelijkheid van de toepassing van het atoomwapen en van de vredeestaak van de kerk om daarna het onvoorwaardelijke neen uit te spreken ten aanzien van het atoomwapen. Daarna pas gaat men in op de kwesties van de ko-existentie⁶ en kommunistische wereldoverheersing. Dit is een zeer eenzijdige en onevenwichtige behandeling.

Voorts zijn er bedenkingen aan te voeren tegen het onloochenbare feit, dat de gevolgen van een oorlog met kernwapenen - die ongetwijfeld zeer ernstig zijn - zo al niet te zwart, toch zwaarder geaccentueerd zijn dan de uitvloeisels van een overheersing door het kommunisme. Men verbindt aan verschijnselen als de “dooi”⁷ na de dood van Stalin, en het feit, dat India en Joegoslavië zich aan het hoofd stelden van neutrale, niet gebonden staten optimistische verwachtingen, die thans reeds door de politieke ontwikkeling achterhaald zijn. Joegoslavië heeft zich nauwer met Rusland geassocieerd momenteel en India heeft kennis gemaakt met kommunistische aspiraties.

Het is een raadsel hoe men deze beschouwingen gereformeerd kan heten. Ware er meer kennis van de dodelijke arglistigheid van het menselijk hart, en minder gemak om maar vlot neer te schrijven, dat “de door God in Jezus Christus bewerkte verzoening voor alle mensen geschied is”.

Is het wel eerlijk, juist en naar waarheid om het feit van een dreigende kommunistische overheersing te verdoezelen door hoog op te geven van de zogenaamde coëxistentie, terwijl deze mogelijkheid van samenleving van volken en tegenstrijdige stelsels juist verwezenlijkt werd onder de dreiging van het atoomwapen, al mag dan waar zijn, dat dit

woord het eerst werd gebezigd op de algemene vergadering van de Wereldraad van Kerken te Amsterdam in 1948.

De synode wijst op de groeiende tegenstelling tussen Rusland en China, die inderdaad onmiskenbaar is, maar daaraan kan men niet de minste bewijskracht toeschrijven, omdat niet onbekend is, dat kommunistisch China zich op weg bevindt om als een zelfstandige atoommacht op te treden. Zou dus door toenadering van Rusland tot de westerse wereld van die kant de dreiging afnemen van een kernoorlog, dan komen toch vanuit China de wolken weder na de regen.

Hoe hachelijk het is om met behulp van spekulaties een zo verregaande politieke beslissing te treffen, bleek tijdens de Cuba-affaire. Inderdaad legde Rusland uiterste toenadering aan de dag tot de westerse wereld, door zich in Cuba op de drempel van het Amerikaanse huis te nestelen, maar - vergeet niet - met kernwapenen. Had Amerika gevolg gegeven aan de oproep van de synode en tegen de kernbewapening "neen gezegd zonder ja's", dan zou de wereld er nu heel anders uitzien. Is het niet de Heere onze God verzoeken om met een rechtlijnige redenering harten en gewetens over te leveren aan een systeem, dat alsdan ook door niets meer wordt geremd en weerhouden?

Ons bezwaar tegen de vigerende allesbehalve gereformeerde theologie is steeds weer, dat men het Evangelie, de wet en de genade de gerechtigheid laat verdringen. Het is onvoldoende, althans theologisch, aange-toond waarom men wel de oorlog met konventionele en niet die met kernwapenen rechtvaardigt. Getal en omvang zijn in de theologie nooit doorslaggevende argumenten.

Romeinen 13 leert ons, dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt als Gods dienaar, als een wreekster tot straf van degene, die kwaad doet. Wanneer de overheid echter het zwaard uit handen legt, waartoe de synode een oproep laat uitgaan, dan krijgen de kwaaddoeners de vrije hand. Wel is noodzakelijk dat tot elke overheid de ernstige en dringende vermaning uitgaat, dat God gestreng zal tuchtigen elke geerder, die een atoomoorlog ontketent met alle aanleve daarvan.

De synodale beschouwing heeft reeds zijn gevolgen gehad voor de praktische politiek. Op de algemene vergadering van de Partij van de Arbeid⁸ kwam het tot een treffen van een meerderheid, die evenals de regering van oordeel is, dat een eenzijdige afschaffing van het kernwapen, zogenaamd "kernpacifisme", in strijd is met de roeping van de

overheid in de tijd waarin we leven en van een minderheid, die als lid van de Hervormde Kerk zich akkoord verklaart met het synodale oordeel of die als niet behorende tot deze kerk toch de konklusies onderschrijft, waartoe de synode kwam.

We vermelden dit niet, omdat het verheffend is zich te verkneuteren, wanneer elders moeilijkheden zich voordoen. Het is alleen om te bewijzen, dat tallozen van christelijke huize destijds de zogenaamde doorbraak⁹ veel te vurig hebben aangeprezen als het summum van gehoorzaamheid aan de Heere en Zijn geboden. Het geestdriftig bereden stokpaardje van de doorbraak staat triest op stal te wachten, misschien op eventuele ridders, die verder willen doorbreken naar de Pacifistische Socialistische Partij,¹⁰ die bij de laatste verkiezingen winst boekte. In deze kringen is het synodale geschrift met grote ingenomenheid begroet. Eveneens bij de groep "Kerk en Vrede", die niet schroomt te spreken van "Heldhaftig - Vastberaden - Barmhartig", daarmee kennelijk doelende op het rapport van de synode van de Hervormde Kerk. Deze actie van Kerk en Vrede spreekt uit, dat de ontfermende en verzoenende liefde Gods, in Jezus Christus geopenbaard, de enige hoop is voor de wereld en de vaste grond van onze menselijke verantwoordelijkheid op alle terreinen van het leven. Onze gereformeerde confessie waarschuwt tegen het eenzijdig accent op een enkele deugd Gods. De Heere is evenzeer rechtvaardig, en over de gerechtigheid Gods hoort men in het gemeen totaal niets in deze kring.

Het is toch wel erg argeloos om te stellen, "dat de situatie thans zo is, dat een derde deel van de wereldbevolking leeft onder een kommunistisch verbond, waarvan een deel uit volken bestaat, die in grote meerderheid vermoedelijk geen ander stelsel zouden wensen, ook als zij de mogelijkheid hadden deze wens in vervulling te doen gaan (Rusland); anderen waarvan een vermoedelijk groot deel van de bevolking het bewind alleen onder dwang aanvaardt (DDR)¹¹. Daartussen in bevinden zich allerlei nuanceringen".

Hier wordt teveel met vermoedens gewerkt. De Berlijnse muur¹² is een welsprekend monument. Het getuigt niet van barmhartigheid om deze muur westwaarts te verplaatsen.

Laat ons niet vergeten, dat in Rusland pas tijdens de oorlog door de druk de kerk wat meer armslag werd gelaten. Wanneer men gaarne een vermoeden uit, zouden we het vermoeden willen uitspreken, dat dit alles grondig zich zou wijzigen, wanneer aan het kommunisme onbe-

twist het terrein wordt vrij gegeven. Herhaaldelijk is uitgesproken van bevoegde zijde, dat het kommunisme niets laat schieten van de uiteindelijke doelstelling. Men heeft het over begraven. Het hele zogenaamde ideologische geschil tussen Rusland en China gaat over tactiek en methode. Daarom is het gevaarlijk om optimistische verwachtingen vast te knopen aan de broedertwist. Uiteindelijk kruipt toch het bloed waar het niet gaan kan.

In dit opzicht vertoont het kommunisme gelijkenis met het rooms-katholicisme. Ook daar is een "dooi" ingetreden blijkens het verloop van het concilie, door velen zeer hoopvol tegemoet gezien. Uitdrukkelijk hebben zelfs de voorstanders van een ander klimaat naar voren gebracht, dat het niet in de bedoeling ligt iets terug te nemen van wat in de loop der eeuwen als een onfeilbaar dogma is vastgelegd. Menigeen, ook van de kernpacifisten, meent dat de z.g. oecumeniciteit ook de kerk van Rome moet omvatten. Stellig zal men liever breken met hen, die trachten het erfgoed van de Reformatie ongerept te bewaren, dan met de nazaten van degenen, die de brandstapels hebben opgericht. Nog woeden de vervolgingen in Spanje en Zuid-Amerika tegen al wie naar Gods Woord wenst te leven. Denk aan het lot van de Spaanse militair, die weigerde te knielen voor wat de konfessie brandmerkt als een vervloekte afgoderij.

Door Gods genade mogen we herdenken, hoe voor vierhonderd jaar ons de Heidelbergse Katechismus werd geschonken. Het is zeer de vraag of de lof, die gezongen wordt, allerwegen evenredig is met het dankbaar gebruik. Ogenschijnlijk wil men de waardering en dank laten resulteren in de schrapping van de kwalifikatie "vervloekte afgoderij" voor de paapse mis. De aandachtige lezer en onderzoeker van de Heidelbergse valt het op, dat slag op slag, schier antwoord op antwoord de verderfelijke dwalingen van de kerk van Rome worden afgewezen. "Geloven die ook aan de enige Zaligmaker Jezus, die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf of ergens elders zoeken?" Zoekt de roomse, de pelagiaan, de semi-pelagiaan, de remonstrant, de arminiaan niet de zaligheid bij zichzelf, bij heiligen en ergens elders? Het woord "ergens" is een modeterm. Ergens zijn we allemaal katholiek, ergens allemaal kommunist en ga zo maar door. Ergens, het typeert de onbeslistheid, de vaagheid, het relativisme dat zijn tienduizenden verslaat. Wie onzer ontdekt niet deze invloeden in eigen hart en huis?

Hele partijen zijn er mee besmet. Het behoeft geen betoog, dat jaar en dag de Staatkundig Gereformeerde Partij zijn bezwaren heeft geuit tegen de christelijke partijformaties, niet in de laatste plaats tegen de anti-revolutionairen. In weerwil van alle verschil van inzicht moet gezegd, dat de anti-revolutionairen voorheen in vastberadenheid en beslistheid velen tot voorbeeld strekten. Bitter weinig is daarvan overgebleven. Deze partij slinkt als sneeuw voor de zon. Bezwaarden uit eigen kring¹³ hebben gesproken van verlies van éénderde aan zetels. Het behoeft geen betoog, dat de uitvlucht, dat er zo tallozen geëmi-greerd zijn uit deze kringen, nimmer de oorzaak kan zijn van zo belangrijke teruggang. Het onbehagen is groot. Velen keuren de houding van de anti-revolutionaire Kamerfractie af in de houding inzake de woningbouw annex de gevolgde kabinetskrisis, inzake Nieuw-Guinea in flagrante strijd met fiere betuigingen van weleer en inzake de mammoetwet, waar sommige leden hun steun aan gaven ondanks de stellige verzekering van partij- en fractiegenoten, dat hier de vrijheid van het christelijk onderwijs in het gedrang kwam, een zaak waarvoor de anti-revolutionairen steeds op de bres stonden, ja waar min of meer de partij zijn ontstaan aan te danken heeft. Weliswaar moest de fractieleider, Dr. Bruins Slot¹⁴, als zondebok de woestijn in, maar de dubbelzinnigheid, die de laatste tijd steeds het optreden van deze partij kenmerkte, is geenszins overwonnen. Velen gaan de ogen open voor de gevaren, waartegen de staatkundig gereformeerden jarenlang gewaarschuwd hebben.

Thans wil men het vege partijlijf bergen in een CDU-verband¹⁵ naar Duits patroon, waarin voor rooms-katholieken, anti-revolutionairen en christelijk-historischen plaats is. In plaats dat men zich bekeert van de heilloze koalitiedroom, die het protestants karakter van onze uit de Reformatie geboren natie zo onnoemelijk veel afbreuk deed, wil men zich nog inniger in deze dwaling verstrikken, o.a. de heer Biesheuvel, een a.r. lijsttrekker, in een rede onlangs. Men heeft de wind, die uit het concilie van Rome waait, wel mee. Een professor van de Vrije Universiteit ontving de, naar men zegt, vererende uitnodiging om deze grootse kerkelijke vergadering van bisschoppen bij te wonen als waarnemer. Het is stellig niet te ver gezocht om deze invitatie ook enigszins te zien als een late vrucht van de koalitieplanting¹⁶, door Schaapman en Kuypers met zorg gekweekt. Wanneer het oorspronkelijk gereformeerd karakter van onze samenleving en het zuivere beginsel van onze belijdenis ons

nog ter harte gaat, moeten we als één man ons verzetten tegen het rooms-katholicisme en het oecumenisme, het valse eenheidsstreven, dat ongetwijfeld het erfgoed der Reformatie verkwanselt.

Eenheid willen we, begeren we. Menigmaal is juist van deze zijde de oproep tot één nationaal protestantse partij uitgegaan. Eenheid, ja, volmondig ja, maar naar Schrift en belijdenis. Dit tenzij willen we en moeten we tot elke prijs handhaven. Ook de Staatkundig Gereformeerden kunnen zeer gemakkelijk worden meegezogen in de sterke maastroom van de eenheidsleuzen, maar daarmee houden we op in ware zin Staatkundig Gereformeerd te zijn.

Wanneer ik me uitdrukkelijk keer tegen het gevaar van het catholicisme en het kommuniste, elkaar vijandig maar in sommige opzichten gelijkend, betekent dit allermint, dat ik daarmee u wil opwekken om u onvoorwaardelijk te scharen aan de kant van de Verenigde Staten van Amerika. Van harte onderschrijven we de woorden van onze onvergeltelijke dominee Zandt, die in 1947 in uw midden verklaarde, zeer terecht, dat het rijke Amerika leefde uit humanistische beginselen. Stellig. Ook uit opportunistische. Dat bleek gedurende het smadelijk verloop van de kwestie Nieuw-Guinea. We brengen hulde aan onze fractie en niet in het minst aan de voorzitter Ir. Van Dis, die vol begrip voor de moeilijke situatie en de ontzettende konsekwenties, toch een helder en vastberaden geluid liet horen, waarvoor ook buiten de partij veel waardering bleek¹⁷.

Mr. Groen van Prinsterer, de politieke leidsman, ach was men hem in menig opzicht getrouw gebleven, de historiekennner als geen andere, schrijft: "Buitengemene zegen rustte, bij geringheid van krachten en ondanks menigerlei verdeeldheid en bezwaar, op de jeugdige staat. Binnen weinige jaren werden de zeven provinciën vrijgestreden, de vijand op eigen grondgebied bestookt, Spanje van een groot deel zijner Oost-Indische bezittingen beroofd en het Gemenebest bijna zonder buitenlandse hulp onder de aanzienlijke mogendheden geteld". Door de overdracht van Nieuw-Guinea is het laatste restje van de Oost-Indische bezittingen ons ontvallen. Daarom is het van belang om even te verwijzen naar de woorden van Mr. Groen: Buitengemene zegen bij geringheid van krachten. Geteld onder de aanzienlijke mogendheden. We kunnen wijzen op allerhande ontwikkelingen in het wereldgebeuren, maar allereerst moeten we gewagen van eigen schuld, afwijking van de Heere en ontrouw. Dit dateert van overlang. Groen van Prinsterer

moest er reeds van spreken, toen hij de 18^e eeuw behandelde: "In Oost-Indië was gene mogendheid aan Holland gelijk, doch ook daar was achteruitgang en innerlijk bederf". Bilderdijk vergelijkt de moorden met de "bloedraad en alle de wreedheden van Alva". Hier past ons waarlijk: Ja wij, en onze vaad'ren tevens. Als de historiekennner gewaagde van buitengemene zegen, moeten we dan thans niet spreken van oordelen Gods? Mochten we deze billijken en aanbidden, opdat niet wat ergers geschiedt. De herinnering aan de soevereiniteitsoverdracht, waartegen Ds. Zandt zich zo fel verzet heeft, en aan de overdracht van Nieuw-Guinea, laat een bittere, zeer bittere herinnering achter.

We willen op grond van ervaringen met Amerika geenszins deze wereldmacht kritiekloos verheerlijken. Werden we gesteld voor de keuze, aldus Ds. Zandt, we zouden Amerika en haar medestanders prefereren, maar de louter humanistische levensbeschouwing en de genotzuchtige levenstrant kan nooit door een Staatkundig Gereformeerde aanvaard worden.

Uiteindelijk staan we als kleine partij erg alleen. Laat mogelijk gevoel van eenzaamheid en eventuele overwegingen van geringe invloed, die kan uitgeoefend worden, ons echter niet weerhouden, maar juist aansporen om de banier op te werpen onder de volkeren, waarmee we hoe langer hoe meer te maken krijgen. Tot de wet en tot de getuigenis.

Ds. Zandt wist uitermate welke ellende te wachten stond. Nimmer gekende verwoestingen zouden de modernste wapenen aanrichten, duizenden mensen zouden het leven er bij laten. Schrik en benauwenis kunnen ons omvangen, louter bij de gedachte daaraan. Niettemin heeft hij met zijn medestanders de N.A.T.O. onmisbaar geacht en bewapening noodzakelijk. Tegen de organisatie van de Verenigde Naties heeft hij echter herhaalde malen ernstig gewaarschuwd, evenals voorheen tegen de Volkerenbond, die de bloedige oorlog niet heeft weten te verhinderen. Het recente optreden van de Verenigde Naties in Katanga¹⁸ bewijst dat er van dit instituut weinig heil valt te verwachten.

Ook tegen de EEG richten zich onze bezwaren. Afgezien van geldsmijterij zien we thans hoe Frankrijk onder leiding van generaal De Gaulle er ogenschijnlijk naar streeft om, evenals Napoleon, Europa onder de hegemonie van het Gallische rijk te brengen. De SGP heeft zich immer een tegenstander betoond van Europese gemeenschappen, omdat dit voor onze soevereiniteit en voor onze ekonomie bedenkelijke konsekwenties heeft.

Bovendien gelden bij Europese eenwording evenzeer de beduchtheden voor overheersing van rooms-katholieke en humanistische beginselen. Vanwege onze afwijzing van het humanisme, kunnen we dan ook nimmer ons verenigen met de doelstelling van de VVD, die in het verleden wel eens een ferme verkiezingszege behaalde, maar die door de wijze waarop door haar partijgenoot, minister Visser, de kwestie Van der Putten werd getraakteerd, populariteit inboette en verdeeldheid in eigen kring veroorzaakte. In zaken van recht, zoals die van Van der Putten¹⁹, wenst de SGP steeds dat gerechtigheid betracht wordt. VVD en Partij van de Arbeid, die eveneens van humanistische smetten niet vrij zijn, staan inzake onderwijs en geestelijke verzorging van militairen voor, dat aan het Humanistisch Verbond dezelfde rechten worden toegekend als aan de kerken. We kunnen er nimmer mee akkoord gaan, dat God en rede, kerk en vereniging op één lijn worden gesteld.

Vooraf brengt de E.E.G. schade toe aan de landbouw, niet in het minst aan kleine bedrijven op lichte gronden. De SGP heeft al van haar oprichting in de bres gestaan voor de belangen van de Nederlandse boerenstand. Voorheen was er fel verzet tegen allerlei krisismaatregelen, thans tegen de aanmatiging van het Landbouwschap.²⁰ Op dit terrein ontmoeten we de aktie van de zogenaamde Vrije Boeren²¹, die dit jaar aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer deelnemen. We kunnen begrijpen, dat er verzet ontstond onder de boeren. De grote en beslissende zwakheid van deze groepering is de principiële vaagheid. Ook het oude liberalisme sprak in algemene bewoordingen over christelijke deugden, maar het beginsel van wet en getuigenis en anders geen dageraad, zoeken we vergeefs. Te vrezen is, dat de verzoeker, allen die bekoord worden door de idealen van de vrije boeren, heeft bijgebracht, dat de mens alleen zal leven bij brood. Immers wanneer we niet leven bij alle Woord, dat uit de mond Gods uitgaat, worden onze stoffelijke belangen uitermate bedreigd, ondanks alle onze aktie. Laten de boeren, ook die van de zogenaamd lichtere gronden, in hun bittere bestaansstrijd hun boerderij niet bouwen op los zand van leuzen en beloften, terwijl een hechte rots van een klaar geformuleerd beginsel ontbreekt. Gewis het middel zal erger zijn dan de kwaal. Hun wensen en grieven worden stellig door de SGP-woordvoerders vertolkt. De SGP biedt hetzelfde en vanwege de klare uitgangstelling oneindig meer.

Vrienden, ik heb gepoogd aan de hand van situaties, die over de grenzen zich voordoen, u tegelijk te wijzen op wat ons scheidt van andere

vaderlandse politieke partijen, die in de komende verkiezingsstrijd dingen om de gunst van het volk. We hopen, dat het de Heere behagen mag ons land en volk te beschermen en te bewaren onder het bewind van het doorluchte huis van Oranje, waardoor God ons menige verlossing zond. We mogen niet onvermeld laten, dat in december van het vorige jaar werd opgeroepen uit het midden van Haar volk, dat Ze hartelijk beminde en waarvoor Ze in de bange oorlogsjaren offers bracht en moeite zich getroostte, totdat de ook door Haar vurig verbeide verlossing daar was, Koningin Wilhelmina. Geen vorst of staatshoofd heeft in deze eeuw over de God, Die de geschiedenis leidt, en Jezus Christus, de Verlosser, zo positief zich uitgesproken als Zij. Voorts mocht Haar Dochter, onze geëerbiedigde Vorstin Juliana, Haar 25-jarig huwelijk met Prins Bernhard gedenken in het midden van gezin en volk. De Heere verlene genadig aan ons vorstelijk Huis Zijn zegen voor stoffelijk en geestelijk welzijn.

In zijn laatste openingswoord heeft Ds. Kersten in 1946 er op gewezen, dat onze partij onder smaad en hoon zich, als het goed is, daarin verheugen mag, om terwille van de Naam van Christus alleen te wonen. We mogen echter nimmer uit het oog verliezen, dat de Heere weleer Zijn uitverkoren volk alleen deed wonen om het voor alle geslachten tot een zegen te stellen. Geenszins is dan ook de bedoeling om ons farizees hooghartig terug te trekken. Waar we kunnen en mogen, willen we het nut en bovenal het eeuwig welzijn van onze naaste met alle krachten bevorderen, en waar dit kan en mag, met hem. De uitslagen van de verkiezingen van Provinciale Staten en van Gemeenteraden hebben ons moed en vertrouwen geschonken om de komende strijd tegemoet te gaan. Niet in beweeglijke woorden van menselijke wijsheid, nog minder in beweeglijke woorden van oppervlakkige propaganda, maar in betoning des geestes en der kracht mogen we onze sterkte zoeken. Tot de eer Gods en tot zaligheid en welvaart van land en volk. Het verheugt ons zeer, dat Ir. van Dis als lijststaanvoerder wil optreden.

Het aantal afgevaardigden in de Staten klom van elf tot twaalf. Allen, die verwaardigd werden daartoe iets bij te dragen, onze hartelijke dank. Ook in vele gemeenten waren voor de raden de cijfers gunstig. Met name in Katwijk aan Zee, waar de raadsfractie met drie leden klom van één tot vier. Het zou onze harten neigen tot dankbaarheid, wanneer voor de verkiezingen van de Tweede Kamer het aantal vertegenwoordi-

gers namens de Staatkundig Gereformeerde Partij van drie met één eveneens tot vier mocht opstijgen.

Het is en blijft een wonder van genade, dat de Heere gebruik wil maken van mensen; onwilliger dan het stugge paard, en onverstandiger dan iemand. Hoezeer ook wetenschappelijke toerusting van eminent belang is, nimmer moeten we vergeten, dat het allereerst gaat om zonder schaamte en schroom belijdenis te doen van het eenvoudig geloof van de katechismus.²² We kunnen het 400-jarig bestaan niet treffender en passender gedenken, dan door voor partij en regering, voor land, volk en vorstenhuis, ook voor de jeugd en voor onze jeugd, door ijdelheid omsingeld, begrijpelijk met grote kritische zin behept, in herinnering te roepen, en op de ziel te binden de achtste vraag en het antwoord. Vraag: Maar zijn wij alzo verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed, en geneigd tot alle kwaad? Antwoord: Ja wij, tenzij dan dat wij door de Geest Gods wedergeboren worden.

Deze belijdenis scheidt ons van rooms en humanist, van kommunist en "oecumenist". De hartelijke toeëigening van deze belijdenis is de enige waarborg voor uitkomst en welvaart. Immers, we zouden zoeken onze bekwaamheid uit God.

Gering zijn onze krachten. Maar herinner u Groen van Prinsterers woord: Buitengemene zegen bij geringheid van krachten, ondanks menigerlei verdeeldheid. Dit laatste zij ons bespaard.

Speciaal vestigden we uw aandacht op de onvoorstelbare vernietigingskracht van helse wapenen. Aller volken macht rees beangstigend omhoog voor ons geestesoog.

Mag ik eindigen met een psalmvers, zoals mijn hooggeachte voorganger op de voorzittersstoel, Ds. Kersten, in wiens schaduw ik me niet durf te stellen, gewoon was te doen:

*God, Die helpt in nood,
Is in Zion groot;
Aller volken macht
Niets bij Hem geacht!
Buigt u dan in 't stof,
En verheft met lof,
't Heilig Opperwezen;
Wilt Het eeuwig vrezen.*